

Onderzoek naar:

“Mensbeeld en verantwoordelijkheid van de mens in de Joodse, Christelijke en Messiaans-Joodse gemeente in Nederland”

Minor 'My personal worldview'
Studenten: Jan-Paul den Ouden en Hanna Pronk
Docent: Robert Doornenbal
Maart 2012, Christelijke hogeschool Ede

Aanleiding

Gedreven door verschillende interesses zijn wij, als studenten Personeel & Arbeid en Maatschappelijk werk & Dienstverlening tot dit onderzoek gekomen. Na haar reis in Israël kon Hanna de Bijbel niet meer lezen los van het land dat God aan Abraham had beloofd. Interesse groeide voor de Joodse wortels van het christelijk geloof. Ook Jan-Paul was nieuwsgierig geworden naar de oorsprong van het geloof. We wilden meer weten over drie geloofsstromingen, die allemaal het Eerste Testament als basis hebben. Welke overeenkomsten zijn er in geloofsopvattingen en welke consequenties hebben deze voor het functioneren van de gemeenten? Op school worden we immers opgeleid tot 'verantwoordelijke christenprofessionals', maar wat betekent dat nu eigenlijk?

In een maatschappij waarin mensen zoeken naar waarheid en een zinvol leven, zijn velen teleurgesteld in vroegere en huidige systemen, van religieuze of politieke aard. Ook de christelijke kerk neemt af in ledenaantal in Nederland. In plaats van ons heil te zoeken in onbekende stromingen, wilden wij terug naar de basis. Is de Bijbel en diens richtlijnen nog relevant in deze tijd? En: wat is er nog over van de Bijbelse boodschap in wat er in kerkelijk Nederland wordt gepredikt?

Voor het onderzoek zijn we in gesprek gegaan met mensen die ons konden vertellen over hun geloofsopvattingen: Marianne van Praag van een liberaal-joodse gemeente, (...) van de Kerk van de Nazarener en Ben Kok van de Tora-Yeshua gemeente. Allemaal leiden ze een gemeente, zijn maatschappelijk betrokken en hebben ze een theologische studie achter de rug. Alle drie zijn ze bijzondere personen met een inspirerend verhaal. De volgende vragen hebben we ze voorgelegd:

1. *Wat is het mensbeeld van uw geloofsstroming?*
2. *Wat is volgens uw geloofsstroming de verantwoordelijkheid van de mens?*
3. *Hoe geeft uw kerkelijke gemeente vorm aan het nemen van deze verantwoordelijkheid?*

De antwoorden op de vragen brachten ook weer vragen met zich mee en we werden geconfronteerd met kritische vragen naar onze eigen geloofsovertuiging. Ook moet ik hierbij zeggen dat de kerkleiders die wij gesproken hebben niet garant staan voor de gang van zaken in en de opvattingen van alle joodse, christelijke en messiaans-joodse gemeenten. Daarvoor bestaan er teveel nuances en substromingen, maar we hebben geprobeerd hier doorheen te prikken en er de hoofdlijn uit te halen om een duidelijk beeld te geven. Voor ons heeft het onderzoek een verfriste kijk op onze wereldbeelden opgeleverd, maar ook een kennismaking met andere (Bijbelse) culturen. Vandaar een wens voor alle lezers:

Veel leesplezier: 'Op 't leven!'

Inhoudsopgave

Aanleiding	2
Hoofdstuk 1: Descriptief	4
1.1 JODENDOM	4
1.2 Christendom	7
1.3 De Messiaanse beweging	9
Hoofdstuk 2: Interpretatie	12
2.1 Schema's van wereldbeschouwingen	12
2.2 Inventarisatie consequenties in de praktijk en consistentie (geloven-handelen).....	14
Hoofdstuk 3: Normatief	16
3.1 Godsbeeld	16
3.2 Mensbeeld	16
3.3 Verantwoordelijkheid van de mens.....	17
3.4 Gemeente-zijn	17
3.5 Eigen interpretatie	18
Hoofdstuk 4: Pragmatisch	19
HANNA	20
JAN-PAUL	20
Bijlagen: Interviews.....	21

Hoofdstuk 1: Descriptief

1.1 JODENDOM

Van de drie onderzochte geloofsstromingen is het Jodendom de oudste en zij vormt de historische basis voor zowel de Christelijke als de Messiaanse stroming. Toch is het Jodendom een aparte groep die zich door de eeuwen heen en na de komst van Christus verder heeft ontwikkeld. In dit hoofdstuk zullen we aandacht besteden aan een korte algemene historie van het Jodendom in Nederland, de algemene visie op levensbeschouwing en ethiek vanuit Joods oogpunt en de gebruikelijke tradities in de Joodse gemeenschap.

Korte historische schets

De meeste informatie over de oudste geschiedenis van het Jodendom vinden we in de Bijbels geschriften: de TENACH. Hieruit kunnen we het volgende tijdsschema maken:

1750 B.C. roept God aartsvader Abraham uit Ur der Chaldeeën, Abraham gaat wonen in Kanaän.
1250 B.C. Mozes leidt het Hebreeuwse volk uit Egypte waar het in slavernij woonde, terug naar 'het beloofde land' Kanaän (Israël)
1000 B.C. De eerste koningen David en Salomo bouwen het Israëlsche rijk uit, Salomo bouwt tempel voor Gods Naam.
587 B.C. De Babylonische koning valt Jeruzalem binnen, het volk wordt in ballingschap verbannen naar Babylonië en alleen een arme minderheid blijft achter. Onder leiding van Zerubbabel wordt de stad Jeruzalem en in 513 voor Christus de tempel herbouwd.
Langere periodes: onder het Romeinse bewind wordt de tempel van Herodes verwoest, vanaf 70 na Christus wordt het Joodse volk verspreid over een groot deel van de wereld. In het westen ontwikkelt zich een askenazische cultuur, in het mediterrane gebied een sefardische.
Wanneer eind 19e eeuw het Zionisme opkomt onder leiding van Theodor Herzl, en het nationaal socialisme een dreiging vormt voor de Joden in Europa, keren velen terug naar het toenmalige Palestina. In 1948 wordt de Joodse staat gesticht, wat heeft geleid tot vele emigranten uit de landen van de diaspora.

Westers Jodendom

In Nederland is de Sefardische (Portugese) gemeenschap het meest vertegenwoordigd. In Antwerpen woont een aanzienlijke gemeenschap askenazische Joden, afkomstig uit Oost-Europa, de taal die zij spreken is Jiddisch. Deze culturen verschillen van elkaar in gebruiken; de Sefardische cultuur wordt als warm en levendig gezien, terwijl de askenazische cultuur koeler en strenger wordt beleefd.

Naast de geschiedenis van het Joodse volk, is ook de ontwikkeling van de godsdienst van belang. Naast de TENACH, wordt binnen het rabbijnse Jodendom de Talmoed¹ (200-500 na Christus), als belangrijkste geschrift beschouwd. Binnen het Jodendom zijn wereldwijd verschillende vertakkingen die grotendeels door cultuur gekleurd zijn, maar er ook varianten op geloofsleer op nahouden. In de 18e eeuw kwam het Chassidisme op: Joodse burgers in Oost-Europa bekeerden zich tot het actief uitleven van de Thora en de rabbijnse geschriften. Martin Buber is daar, twee eeuwen later een aanhanger van. 2 Kabbala is een mystieke stroming binnen het Jodendom die populair is onder

¹ <http://www.jhm.nl/cultuur-en-geschiedenis/woordenlijst/t/talmoed>

² <http://home.versatel.nl/heschel/Verklarende%20woordenlijst/chassidisme.htm>

Amerikanen. De geloofsleer komt in grote lijnen neer op gnostiek; waarin 'ingewijden' geheimen ontdekken door heilige schriften te decoderen. De tastbare geschriften dateren uit de 13e eeuw.³

Jodendom nu

In Nederland is de eenvoudigste scheiding te maken tussen liberale en orthodoxe Joodse gemeenten. Vanaf de tijd van de Verlichting tot aan de opkomst van de nazi's in Nederland, heeft de Joodse gemeenschap gefloreed in ons land. Amsterdam werd ook wel Mokum (dé plaats) genoemd en de Jordaan was een beroemde Joodse wijk. In die tijd had de Joodse gemeenschap veel vrijheid om een eigen bestuur te hebben. Het in 1814 opgerichte Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap wordt nog steeds de 'belangrijkste vertegenwoordiger van de Nederlandse Jodenheid' genoemd.⁴ Het NIK is gebaseerd op TORA, TRADITIE en TOLERANTIE. Het NIK is TORA-getrouw. Het vat TRADITIE op als Tora im Derech Erets, het onder deelneming aan het leven in de hedendaagse maatschappij beleven van het jodendom overeenkomstig de halacha. TOLERANTIE houdt in oprechte verdraagzaamheid jegens andersdenkenden. Het NIK streeft een organisatie na waarin iedere Jood, die op basis van de halacha tot het Joodse volk behoort, onafhankelijk of hij volledig of in mindere mate godsdienstige voorschriften nakomt, gelijke rechten heeft en zich thuis kan voelen." (Bron: NIK-jaarverslag 1993)

Hieruit blijkt dat bij het NIK zowel orthodoxe als liberale Joods gemeenten betrokken zijn.

Mensbeeld en ethiek

Nederland wordt regelmatig een Joods-Christelijke samenleving genoemd. Althans, oorspronkelijk. Maar wat betekent dat 'Joods' nu eigenlijk? In het Jodendom worden rabbijnen gezien als degenen die de Tora doorgronden. Het woord rabbijn, rabbi, wordt uitgelegd als 'meester'. De taak die de rabbijnen in de tijd na de verwoesting van de tweede tempel hadden was "om het joodse volk bij elkaar te houden en te voorkomen dat het volk zou assimileren in andere volkeren en zo zou ophouden te bestaan." Tegenwoordig worden rabbijnen beschouwd als geestelijken, die een voorbeeld zijn in het naleven van de Tora. Rabbijnen worden met groot respect behandeld en vervullen de taak van het leren van de halacha en het bestuderen van de geschriften. Deze taak wordt vaak erg serieus genomen, gezien het leerkarakter van de Joodse filosofie. Grote ethici zoals Emmanuel Levinas en Martin Buber zijn dan ook opgegroeid binnen deze cultuur.

De oorsprong van het Jodendom is bij uitstek opvallend moreel bewust. Ieder mens draagt verantwoordelijkheid voor zijn eigen handelen. De tien woorden die Mozes van de Eeuwige kreeg, en daarnaast alle feestdagen en reinigingswetten zijn de basis voor het joodse geloof. Het wordt vaak een doe-geloof genoemd; het hele leven staat in het teken van het naleven van de Tora. Het beschermen van (menselijk) leven staat hoog in het vaandel en ook het bijdrage leveren aan de maatschappij.⁵ Een veelgehoord argument vanuit het Jodendom tegen de Christenheid is dat Christenen zich er in het leven makkelijk vanaf brengen door te beweren dat hen door het offer van Christus geen verantwoordelijkheid meer wordt aangerekend, terwijl Joden verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen; zij geloven niet in een bemiddelaar tussen God en de mensen.⁶ Dat is niet zo gek wanneer je ontdekt dat het meest gruwelijke antisemitisme in naam van het Christendom werd uitgevoerd en dat hier slechts minimale excuses voor zijn aangeboden door de Christelijke kerk. Twee belangrijke verschillen met het Christendom wat ethiek betreft liggen op de volgende vlakken: de motivatie voor moreel handelen en het duiden van het moreel handelen.

Motivatie moreel handelen

Het Israëlitische (Joodse) volk werd uitgekozen door de Eeuwige om een heilig leven te leiden, apart gezet van de barbaarse buurvölkeren. "Weest heilig, want heilig ben Ik, de Eeuwige, jullie God" (Leviticus 19:1) en aartsvader Abraham kreeg van Hem de belofte dat zijn volk een licht zal zijn voor de andere volken, door zijn heiligheid. De zonden van de Joden moesten ergens terecht komen

³ <http://www.allaboutreligion.org/dutch/kabbala.htm>; <http://www.boudicca.de/qblh-nl.htm#q2>

⁴ <http://www.nik.nl/dit-is-het-nik/de-totstandkoming-bestuur-en-taken-van-het-nik/>

⁵ <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/religie/54393-geschiedenis-jodendom-15-talmoed-ethiek-deugdenleer.html>

⁶ <http://mijn-kijk-op.infonu.nl/mens-en-samenleving/48316-jodendom-leidt-tot-spirituele-volwassenheid.html>

om verzoening te krijgen met God. Hiervoor werden onschuldige dieren geslacht, in plaats van de zondige mens. Zonden worden gedefinieerd als: God of de naaste tekortdoen. De motivatie voor een vroom leven zou zijn: komen tot het doel van een heilige gemeenschap, verzoening bewerken met de naaste en de Eeuwige.

Het Christendom vindt haar wortels in het Jodendom. Een groot verschil is dat Christenen geloven dat Christus het volledige offer heeft gebracht door Zijn heilige leven als mens op aarde en Zijn kruisdood. Dit ultieme offer maakt andere offers overbodig. De algemene Christelijke kerk zegt dat met het sterven van Christus en de uitstorting van de heilige Geest, mensen door geloof in Hem tot verzoening kunnen komen met God en de naaste. Daarnaast is het heersende idee dat de Tora niet meer volledig hoeft te worden uitgeleefd omdat gelovigen, met de vervulling van de heilige Geest zelf al tot rechtvaardig handelen kunnen komen.

Waar Joden dus heiligheid als opdracht zien om tot verzoening met God te komen, zien Christenen dat als niet meer nodig; heilig leven is een ideaal om naar te streven waarin we als mens altijd zullen falen.

De duiding van moreel handelen

Joden hebben als opdracht voor het leven om te handelen volgens de Tora. Maar wat is nu de Tora en waarom is zij er? De Tora geeft in detail een beschrijving van hoe Gods heilige volk zou moeten leven. Tora betekent niet 'wet' maar 'richtlijn'. Opmerkelijk is dat Joden in vroegere tijden ver voor waren op hygiëne regels, maar ook op de techniek bij het bewerken van het land, gezond eten en zelfs (vóór de Griekse invloeden) emancipatie van de vrouw. De Tora is een handleiding voor het leven maar ook hét middel om de Schepper te leren kennen.

Onder invloed van het Griekse en Romeinse denken (=syncretisme) bracht de vroege Christelijke kerk scheiding aan tussen het geestelijke en het stoffelijke. Dat is oorspronkelijk geen Joodse en helemaal geen Bijbelse gedachte. Dit maakte dat men het gewone leven minder belangrijk vond dan de geestelijke bezigheden zoals bidden. Dit heet dualisme en het sluit aan bij het idee dat de leefregels van God niet langer praktisch, maar abstract benaderd moeten worden. Eeuwenlang heeft dit zijn stempel gezet op de Christelijke kerk, de abstractere richtlijnen, zoals liefdadigheid werd echter wel door christenen gerealiseerd. ⁷ Het Joodse leven is doorspekt met de Tora, terwijl het voor Christenen meer om abstractere en geestelijke zaken gaat.

⁷ <http://prevos.net/cultuur/c13112/thomas.htm>

1.2 Christendom

Christenen erkennen Jezus Christus als Heer, God en Verlosser, zien de bijbel als Woord van God en iedere christen heeft feitelijk dezelfde opdracht van Christus meegekregen. Toch is het aantal stromingen en denominaties binnen de christelijke kerk bijna niet meer te tellen. Rooms-Katholiek, Protestants, Pinkster, Gereformeerd etc. Om nog maar niet te spreken over de verschillen binnen deze kerkstromingen. Een eenduidig beeld geven van het Gods- en mensbeeld van Christenen is dan ook niet te doen. Toch willen we graag een poging doen om in hoofdlijnen uit te leggen waar het Christendom voor staat.

Korte historische schets

Onderstaande tijdlijn geeft globaal de ontwikkeling van het christendom plaats. Van de vroege (vervolgde) kerk tot staatsreligie van het Romeinse Rijk en hoe de kerk in de loop der eeuwen versplinterde.

4 B.C.	Geboorte van Jezus Christus
30	Kruisiging en opstanding van Jezus Christus op Golgotha. Voor christenen betekend deze gebeurtenis God de breuk (tussen Hem en de mens) weer heeft hersteld en er vergeving en verlossing mogelijk is.
313	Edict van Milaan. De christenvervolgning, die tot dan toe plaatsvond, wordt beëindigd. Romeinse burgers zijn vrij om hun religie te kiezen.
325	Concilie van Nicea. Tijdens dit concilie is de Godheid van Christus vastgesteld. Overigens is tijdens dit concilie ook de datum van Pasen vastgesteld (ook om anders te zijn dan de Joden).
380	Christendom wordt erkend als officiële religie binnen het Romeinse Rijk.
451	Concilie van Chalcedon. Nadat eerder al de Godheid van Christus is vastgesteld, wordt tijdens het concilie in Chalcedon bepaald dat Christus volledig God én volledig mens in één was, maar niet vermengd.
1054	Oosters Schisma. Scheuring tussen de Rooms-Katholieke kerk en de Oosters-orthodoxe kerk. Belangrijkste oorzaken voor deze scheuring was de visie op de Heilige Geest (komt deze slechts vanuit God of ook vanuit de Zoon) en een eeuwenlange twist over de pauselijke autoriteit.
1517	Begin van de Reformatie. Luther benadrukt dat de mens is gered door de genade en het offer van Jezus Christus. Hiermee verzet hij zich tegen de Rooms-Katholieke kerk en de paus, die suggereerden dat de mens de zonden kon 'afkopen' met aflaten.
1534	Act of Supremacy van Henry VIII. Met deze 'act' wordt het staatshoofd aangesteld als hoofd van de Kerk van Engeland (de Anglicaanse kerk). Het gezag van de paus als hoofd van de kerk wordt hiermee niet meer erkent en ook de verering van Maria past niet in het Anglicaanse gedachtegoed.

Zoals uit bovenstaand schema blijkt, wordt het Christendom gekenmerkt door vervolgingen en kerkscheuringen. Deze korte historische schets lijkt het beeld te schetsen van de een verdeelde kerk. Toch onderschrijven de meeste kerkstromingen dezelfde visie, maar verschilt men op het punt van interpretaties, visie of gebruiken (zoals de doop). Om een zo goed mogelijk beeld te geven van het 'algemene' Christendom, proberen we aan de hand van de geloofsbelijdenis van Nicea weer te geven op welke fundamentele het Christendom gebouwd is.

Geloofsbelijdenis van Nicea

Wij geloven in één God, de almachtige Vader, Schepper van de hemel en de aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen. En in één Here Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, geboren uit de Vader voor alle eeuwen, God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God; geboren, niet geschapen, één van wezen met de Vader; door Hem zijn alle dingen geworden.

Christenen geloven in de God, zoals deze hier beschreven staat. Concreet betekent dit dat men geloofd in de zogeheten drie-eenheid: Vader, Zoon en Heilige Geest. Zoals hier ook vermeld staat, wordt ieder van hen als waarachtig God gezien. Er is dus ook geen onderscheid in het 'meer of minder' God zijn, er is geen hiërarchie. Ook wordt de 'rol' van God duidelijk neergezet. Hij is de Schepper van alles. Niet alleen van de dingen die wij zien, maar ook van de dingen die we niet zien. Jezus is de Zoon en ontstaan uit de Vader. Niet geschapen zoals de mens, maar geboren uit Hem.

Ter wille van ons mensen en van ons behoud is Hij neergedaald uit de hemel en vlees is geworden door de Heilige Geest uit de maagd Maria en is een mens geworden. Hij is ook voor ons gekruisigd onder Pontius Pilatus, heeft geleden, is begraven. Op de derde dag is Hij opgestaan overeenkomstig de Schriften. Hij is opgevaren naar de hemel, zit aan de rechterhand van de Vader en zal in heerlijkheid weerkomen om te oordelen de levenden en de doden. En zijn rijk zal geen einde hebben.

In deze passage wordt de oplossing voor de breuk tussen mens en God ontstaan (na de zondeval) beschreven. Doordat de mens na de zondeval niet zonder zonden bij God kon komen was er een schijnbare onherstelbare breuk tussen God en de mens ontstaan. God zelf heeft echter de verzoening tussen Hem en de mens mogelijk gemaakt, door Jezus Christus, Zijn Zoon, naar de aarde te laten afdalen. Door Zijn lijden en opstanding mag de mens, als genadegave van God, weer naderen tot haar Schepper. Deze genade en de daaruit vloeiende relatie staat bij veel Christenen centraal in het geloof. Anders dan bij veel andere religies kan de mens zich namelijk niet beroepen op eigen daden, hoe goed deze ook moge zijn, maar kan men zich slechts verzoenen door zich te bekeren en te onderwerpen en Jezus Christus als Heer te erkennen.

En in de Heilige Geest, die Here is en levend maakt, die van de Vader en de Zoon uitgaat, die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten.

Daar waar de genade en verzoening tussen God en de mens tot stand komt door de kruisiging en opstanding door Jezus, werkt de Heilige Geest in én voor ons om te leven naar de wil van God (wedergeboren worden). Toch is het de Heilige Geest die ons laat zien op welke gebieden van ons leven we ons nog niet hebben onderworpen aan Christus. Ook geeft de Heilige Geest ons de kracht om de werken te doen die Christus deed. Ook de gaven, zoals deze zijn beschreven in 1 Kor. 12, worden mogelijk door het werk van de Heilige Geest.

Door de werking van de Heilige Geest (en het inzicht dat ons hierdoor wordt geschonken) hechten veel Christenen, zeker in vergelijking met de Joden, minder aan de wetten en voorschriften zoals deze zijn genoemd in de Tora. Christenen gaan uit van de heiliging van binnenuit. Het nieuwe verbond, zoals Christenen deze kennen, wordt geschreven in het hart.

En een heilige, algemene en apostolische kerk.

Met bovenstaande tekst wordt verder gekeken dan de kerk vandaag de dag. Iedere kerk, van alle eeuwen, die deze geloofsbelijdenis onderschrijft en belijd vormt de heilige kerk die (op haar beurt) weer het lichaam van Christus vormt.

Wij belijden een doop tot vergeving van de zonden.

De doop zoals deze voorkomt in het Christendom is een uiterlijke getuigenis van het werk dat in het leven van een gelovige heeft plaatsgevonden. Een gelovige laat met de doop zien dat hij of zij erkent dat Christus voor hem of haar persoonlijk is gekruisigd, begraven en opgestaan is. Daarnaast mag de gelovige weten dat hij of zij na de doop (symbolisch) is opgestaan samen met Christus en daarom ook een nieuw leven mag ontvangen.

Overigens wordt de doop binnen de Christelijke kerk op verschillende manieren ingevuld en is deze vaak onderwerp van discussie geweest onder Christenen.. Zo kan het zijn dat in de ene gemeente

een baby wordt besprenkeld met water (de zgh. Verbondsdoop) en in een andere gemeente (een volwassen) iemand wordt gedoopt op grond van zijn of haar getuigenis (geloofsdoopt).

Wij verwachten de opstanding van de doden en het leven van de komende eeuw.

Hieruit spreekt de hoop en verwachting die Christenen hebben. Door de verzoening met God en de levende relatie die de mens mag hebben met Hem, mogen de gelovigen ook uitzicht hebben op de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. De gebrokenheid in de wereld, zoals lijden, dood en ziekte, zullen dan verleden tijd zijn. Daarnaast geloven christenen dat, bij de terugkomst van Christus, ook de doden zullen worden opgewekt en uitzicht hebben op het eeuwige leven.

3 Ik hoorde een luide stem vanaf de troon, die uitriep: 'Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal als hun God bij hen zijn. 4 Hij zal alle tranen uit hun ogen wissen. Er zal geen dood meer zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn, want wat er eerst was is voorbij.' (Openbaring 21:3-4)

Amen.

1.3 De Messiaanse beweging

Israël is het land waar het christendom het snelst groeit. Deze groep christenen is makkelijk te verdelen tussen Arabische christenen en Messias-belijdende joden. Over de laatste groep gaat dit hoofdstuk. Voor het onderzoek maak ik gebruik van het helder en overzichtelijk geschreven boekje "De Messiaans-Joodse beweging, een kennismaking" van Daniel Juster en Peter Hocken (TJCII, 2007, Nederland). Dit geeft een overzicht van de historische ontwikkeling van deze geloofsgroepering. Het licht de huidige aanzienlijke groei toe, die te zien is onder Joden in de hele wereld en met name Israël, die Jezus Christus (Yeshua haMashiach) erkennen als vervulling van de schrift en Gods heilsplan.

Korte historische schets

Om de huidige Messiaans Joodse beweging goed te begrijpen moet men de achtergrond van verschillende lange termijn ontwikkelingen zien. Evenals voor de Christenen uit de volken, is de basis van het Messiaanse geloof het Bijbelse Jodendom. Beide groepen beroepen zich op het evangelie van Jezus Christus dat door de eerste apostelen verspreid werd. Waar in het begin Joodse en heidense volgelingen van Christus samen leefden, of puur gescheiden door fysieke afstand, bracht de vroege Christelijke kerk een wig aan tussen hen. De vervangingstheologie werd eeuwenlang gehandhaafd, met het belangrijkste kenmerk het geloof dat de kerk het nieuwe Israël is en de Christenen Gods volk. Gevolg was dat ofwel Joden die zich bekeerden tot Christus, assimileerden binnen de heidense gemeenschap, of ze door deze groep afgestoten werden. Historische ontwikkelingen in de protestantse wereld hebben op verschillende manieren de weg hebben bereid voor de Messiaans-Joodse beweging zijn, namelijk: 1) het groeiende aantal Christelijke theologen en leiders die de vervangingsleer loslieten en de rol van het Joodse volk in de laatste dagen gingen herkennen. 2) de opkomst van de Hebreeuws-Christelijke beweging, vooral in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. en 3) de ontwikkeling van de zending onder Joden.

Deze ontwikkelingen laten stappen zien hoe de Messiaanse beweging vanaf de Reformatie (16^e eeuw) met exponentiële snelheid is gegroeid en ontwikkeld.

De Messiaanse gemeenschap is in principe ontstaan onder Joden die, tijdens het aardse leven van Jezus en daarna, tot geloof zijn gekomen. Door de eeuwen heen heeft Christelijke kerk geprobeerd deze Joden (in veel gevallen succesvol) te laten assimileren binnen het niet-Joodse Christendom. Dit betekent dus letterlijk dat de gelovigen met toetreden tot het Christendom door middel van de doop, afstand deden van hun Joodse identiteit.

De hedendaagse messiaans-joodse beweging vertegenwoordigt een terugkeer van de Joodse beleving van de ekklesia (kerk)⁸. Messiasbelijdende Joden belijden Jezus Christus als verlosser, maar hebben zich, in tegenstelling tot wat de Christelijke kerk vele eeuwen heeft getracht te bewerken, niet geconformeerd aan de niet-Joodse Christelijke gemeenschap (*Christenen uit de volken*). Feitelijk heeft dit consequenties voor zowel de geloofsbenadering als de praktijk van het gemeente-zijn.

⁸ "De Messiaans-Joodse beweging, een kennismaking" van Daniel Juster en Peter Hocken (TJCII, 2007, Nederland) pag. 5

TENACH en Briet haChadasja

Messias belijdende Joden beschouwen zowel het Nieuwe Testament, *Briet haChadasja*, als het Oude Testament *TENACH* als canoniek. Waar Christenen uit de volken nadruk leggen op de Nieuwe Testament, zien Messiaanse gelovigen Jezus Christus als Degene die alle beloften uit de profeten in Eigen persoon heeft vervuld en zal vervullen. Dit geloof impliceert ook een sterke verwachting van de wederkomst van Christus, Die in het nieuwe Jeruzalem zal regeren op Davids troon en dat wil zeggen, de natie Israël zal herstellen. Gevolg hiervan is dat er veel liefde voor het land Israël is, als oogappel van God, en een duidelijk merkbare loyaliteit aan het nationale Joodse thuisland.

Hebreeuwse symbolen

Wat veel christenen als eerste zal opvallen in een Messiaanse dienst is het gebruik van veel Hebreeuwse en Joodse religieuze termen, symbolen en rituelen. Zo wordt er regelmatig richting Jeruzalem gebeden, worden er Mozaïsche zegeningen en gebeden uitgesproken in het Hebreeuws. Daarnaast worden rituelen (sacramenten) die in het Jodendom van groot belang zijn uitgevoerd. Hier worden nieuwtestamentische verwijzingen bij genoemd. Het beeld dat hierdoor geschetst kan worden is dat er in de diensten een creatieve combinatie van twee geloofsstromingen wordt gemaakt. Dit is echter niet het geval, het Messiaanse gedachtegoed houdt juist in dat het 'Christelijke' Tweede Testament de vervulling/completering van het Eerste Testament is. Belangrijk om hier te noemen is dat er veel diversiteit bestaat tussen de gemeenten wereldwijd, in de manier waarop zij rabbijns Joodse (niet direct Bijbelse) leerstellingen en handelingen een plek geven binnen de liturgie. Opvallend is dat gemeenten in Israël hier veel minder aan vast zitten dan gemeenten in bijvoorbeeld Amerika, waar juist veel waarde wordt gehecht aan latere Joodse tradities.

De Messiaans-Joodse leer

Onder dit kopje zal ik mij omwille van de relevantie voor het onderzoek moeten beperken tot het onderwerp mensbeeld. Wat hierboven besproken is, gaat veelal over uiterlijke zaken en de vormgeving van de eredienst, terwijl ik me nu meer richt op het hart van het geloof. Op de internetsite⁹ van een Shiloach Messiaanse gemeente in Amsterdam staat een uitgebreide beschrijving van de Messiaanse (geloofs)uitgangspunten wat betreft mens, opstanding en oordeel:

3. DE MENS

Geschapen naar G'ds beeld (Gen. 1:26-27), was een zoon van G'd (vertegenwoordigt G'ds heerschappij), maar: door ongehoorzaamheid verloor de mens zijn zoonschap, zijn heerschappij, en werd gescheiden van G'd (Gen. 2:17, 3:22-24). Daarom worden, volgens de Schrift, alle mensen met een zondige neiging (jetser haRa) geboren (Ps. 14:1-3, 49:7, 53:13; Jes. 64:6; Rom. 3:9-12, 23, 5:12).

De enige hoop op bevrijding en verlossing voor de mens, is de verzoening die door Jesjoea werd bewerkt (Lev. 17:11; Jes. 53; Dan. 9:24-26; 1 Kor. 15:22; Hebr. 9:11-14, 28; Joh. 1:12, 3:36), en dat resulteert in de vernieuwing van ons leven door de Roeach haKodesj / Heilige Geest (Titus 3:5), namelijk door de geboorte vanuit de hemel: opnieuw geboren worden (Joh. 3:3-8), op grond van de opstanding van Jesjoea. We zijn dan gered van de eeuwige dood, door geloof; uit het rijk van de duisternis overgebracht in G'ds Koninkrijk. Deze redding is een gave van G'd, en dus niet te verkrijgen door verdienste van de mens (Ef. 2:8-9).

4. DE OPSTANDING EN HET OORDEEL

Wij geloven in de opstanding van zowel de rechtvaardigen (gelovigen) als de onrechtvaardigen (ongelovigen); de eersten ten eeuwigen leven en de laatsten tot eeuwige scheiding van G'd, als de status van een altyddurende straf (Job 14:14, 19:25-27; Dan. 12:2-3; Joh. 3:36; 11:25-26; Openb. 20:5-6, 11-15, 21:7-8).

En een totale geloofsbelijdenis:

Wij erkennen, dat Joodse mensen (fysieke afstammelingen van Abraham, Isaäk en Jakob, door de lijn van vader of moeder) die hun geloof hebben gebouwd op Israëls Messias, Jesjoea, volgens de Schrift, Joods zijn en blijven (Rom. 2:28-29). De gelovigen uit de volkeren, die hun vertrouwen hebben gesteld in Jesjoea, zijn geënt op de Joodse edele olijf van het Koninkrijk van Israël, welke het Koninkrijk van G'd vertegenwoordigt (Rom. 11:17-25), waardoor zij, door hetzelfde geloof als dat van Abraham, diens geestelijke zonen en dochters worden (Gal. 3:28-29). De gelovigen uit de volkeren mogen daarbij hun eigen niet-Joodse identiteit behouden.

⁹ <http://www.shiloach.nl/WAT-GELOVEN-WIJ-.html>

Wij onderhouden en vieren de door G'd gegeven moadiem (vastgestelde tijden): de Bijbelse feestdagen (Lev. 23), die Hij gegeven heeft aan Israël om door te geven aan de volkeren en die hun volle betekenis krijgen door Jesjoea de Messias.

Wij erkennen, dat het Lichaam van Jesjoea bestaat uit zowel gelovigen uit de Joden als gelovigen uit de volkeren (Rom. 9:24), die Jesjoea de Messias als de beloofde Verlosser hebben aangenomen. Wat betreft verlossing, is er tussen Jood en niet-Jood geen verschil! De tussenmuur die scheiding bracht, is weggebroken, en beiden hebben door Jesjoea toegang tot de G'd van Israël, om Hem te aanbidden (1 Kor. 12:13; Ef. 2:13-14). Maar in het lichaam van Jesjoea is er wel verschil in roeping en identiteit tussen Messiasbelijdende gelovigen uit de Joden en uit de volkeren. Daarbij is de één niet meer dan de ander, maar vult de één de ander aan.

Uit respect voor de Joodse identiteit en de door de Eeuwige aan het Joodse volk gegeven roeping voor de wereld, verwerpen wij elke vorm van vervangingstheologie. De vervangingstheologie is de leer die zegt, dat de Christelijke kerk in de plaats van het Joodse volk gekomen is als G'ds volk. Daarbij hoort, volgens ons, ook elke leer die de identiteit van het Joodse volk aantast. Daaronder valt 'de Efraïm-leer' (die leert dat Christenen eigenlijk Efraïm zijn, dus van Israël afstammen en bij het Joodse volk horen) en de leer die zegt dat het gebod van de Briet Mila -besnijdenis- ook voor alle gelovigen uit de volkeren geldt.

De geloofsbelijdenis staat garant voor deze specifieke gemeente en heeft waarschijnlijk in grote lijnen veel overeenkomsten met andere gemeenten in Nederland, maar zoals eerder genoemd is er ruimte voor diversiteit.

Wat we op basis van deze informatie kunnen zeggen over de kijk op de verantwoordelijkheid van de mens hangt sterk samen met de geloofsopvattingen uit zowel het eerste als het tweede testament: tien geboden, noachidische wetten, reinheidsvoorschriften.

Hoofdstuk 2: Interpretatie

2.1 Schema's van wereldbeschouwingen

Een model van wereldbeschouwing van christelijk theïsme

God
God is een oneindige, onveranderlijke, moreel perfecte en drieëinig wezen. De overstijgende Schepper en soevereine Voortzetter van alle dingen.
Wereld
Gesitueerd in tijd en plaats in het universum dat door God gemaakt is uit het niets and dus echt bestaat, maar afhankelijk is van Gods voorzienende kracht, controle en leiding
Kennis
Authentieke kennis (van God, zichzelf, en de wereld) is toegankelijk voor mensen door Gods universele en bijzondere openbaring (door de schepping en verlossende daden)
Ethiek
Objectieve, universele, onveranderlijke en voorgeschreven morele waarden bestaan en vinden hun bron en grond in Gods perfecte en onveranderlijke morele karakter
Mensheid
Mensen zijn gemaakt in het beeld van God (als rationele, morele en spirituele wezens) maar hebben hun vrijheid misbruikt door te zondigen en hebben daardoor verlossing nodig in Christus
Geschiedenis
De lineaire richting van historische gebeurtenissen is door God vastgelegd en ontvouwd zich naar Zijn soevereine wil (inhoudend: schepping, zondeval, verlossing, verheerlijking en nieuwe schepping)

Een model van wereldbeschouwing van Messiaans Jodendom

God
God is een oneindige, onveranderlijke, moreel perfecte en drieënig wezen; schepper en voortzetter van alle dingen. Hij heeft Israël uitgekozen tot Zijn volk die Hij tot een licht voor de volken zal laten zijn, doordat de Tora en verlossing in Yeshua haMashiach erdoor zijn voortgekomen.
Wereld
Gesitueerd in tijd en plaats in het universum dat door God gemaakt is uit het niets and dus echt bestaat, maar afhankelijk is van Gods voorzienende kracht, controle en leiding. De schepping wacht tot de terugkomst van Yeshua.
Kennis
Authentieke kennis (van God, zichzelf, en de wereld) is toegankelijk voor mensen door Gods universele en bijzondere openbaring (door de schepping, de Tora en Yeshua haMashiach)
Ethiek
Objectieve, universele, onveranderlijke en voorgeschreven morele waarden bestaan en vinden hun bron en grond in Gods perfecte en onveranderlijke morele karakter, die Hij heeft gedeeld in de Tora als voorschriften voor de mensen.
Mensheid
Mensen zijn gemaakt in het beeld van God (als rationele, morele en spirituele wezens) maar hebben hun vrijheid misbruikt door te zondigen en hebben daardoor verlossing nodig in Yeshua haMashiach. Ze komen tot hun doel door te leven volgens Gods voorschriften: de Tora
Geschiedenis
De lineaire richting van historische gebeurtenissen is door God vastgelegd en ontvouwd zich naar Zijn soevereine wil (inhoudend: schepping, zondeval, verlossing, verheerlijking en nieuwe schepping)

Een model van wereldbeschouwing van Liberaal Jodendom

God
God is een oneindig, onveranderlijk, moreel perfect wezen; schepper van alle dingen. Hij heeft Israël uitgekozen tot Zijn volk die Hij tot een licht voor de volken zal laten zijn, doordat de Tora. Na de schepping heeft hij zich teruggetrokken en de mens achtergelaten op een wereld die alles in zich heeft om te voorzien. Alle religies, mits zuiver beoefend, wijzen naar de Enige God.
Wereld
Gesitueerd in tijd en plaats in het universum dat door God gemaakt is uit het niets and dus echt bestaat. Gevolg van de schepping was een scheiding tussen God en wat buiten Hem was, tussen goed en kwaad, licht en duister etc.
Kennis
Authentieke kennis (van God, zichzelf, en de wereld) is toegankelijk door de innerlijke wijsheid van de mens en bestudering van de Joodse geschriften. Kennis ontwikkelt zich steeds verder door wijsheid van rabbijnen.
Ethiek
Het mooiste geschenk dat God de mens heeft gegeven is goed en kwaad. Dat geeft de mens keuzevrijheid. Het enige kwaad is disrespect voor menselijk leven.
Mensheid
Mensen zijn gemaakt in het beeld van God (als rationele, morele en spirituele wezens) zij kunnen hun weg naar eenheid terugvinden door te leven volgende Tora en te handelen met de juist intentie en respect.
Geschiedenis
De geschiedenis verloopt cyclisch, elke keer vervalt de mens in zonde, maar op een zeker dieptepunt ontstaat er een keer. Dit lijkt steeds langer te duren. Op gegeven moment zal een lange periode van verlossing optreden. Daar werken alle mensen aan mee door te streven naar eenheid en uiteindelijk zal dat het Messiaanse tijdperk zijn.

2.2 Inventarisatie consequenties in de praktijk en consistentie (geloven-handelen)

Christendom

Christenen geloven dat het ontwerp van mens en natuur goed is, maar dat er door de zondeval verval is opgetreden. Dit verval komt doordat de zonde van de mens hem afscheidt van God, waardoor ze niet langer eeuwig zouden leven. God heeft echter voor een overbrugging gezorgd: Zijn zoon, Jezus Christus werd geboren op aarde om de straf van de mensen op Zich te nemen en daarmee verzoening te brengen tussen God en mensen. Wanneer een mens gelooft dat Jezus dit heeft gedaan en dat dit nodig was vanwege zijn/haar zonden, dan wordt zijn leven verzoend met God. Dit wordt bekering genoemd.

Gevolgen van bekering zijn dat de mens geestelijk weer tot leven komt, en in de eeuwigheid met God kan leven na zijn/haar overlijden. Het heeft ook consequenties voor het leven op aarde. De mens onderwerpt zichzelf aan Hem door te leven naar Zijn wil. Dit ontdekt men door te Bijbel te lezen, te bidden en 'het goede' te doen.

Om het goede nieuws van de Verlossing door Christus verder te vertellen, hebben Christenen (degenen die tot bekering zijn gekomen) de Heilige Geest ontvangen, die hun karakter verandert zodat ze meer op Jezus gaan lijken, Die perfect naar Gods wil geleefd heeft.

Ook wordt de gemeente van christenen het lichaam van Christus op aarde genoemd, daarom is het belangrijk dat iedereen zich inzet voor het functioneren van dit lichaam om te doen wat Jezus ook deed op aarde: zorgen voor elkaar, Gods wil leren begrijpen door de Bijbel en dit met de gaven en talenten die de unieke personen hebben ontvangen.

Helaas is dit een gebroken wereld, de wereld waarin zonde, dood en ziekte is. Gelukkig hebben Christenen zicht op een leven na de dood, in de gelukzaligheid met God. Er wordt dan ook naar dit leven gekeken als een tijdelijke situatie, tot we overlijden of tot Jezus terugkomt om alles te herstellen. Naastenliefde is een groot goed voor Christenen, die zich in alle eeuwen hebben ingezet voor de armen en behoeftigen. Ook evangelisatie is een kenmerk van het Christelijk geloof: door de blijde boodschap te vertellen kunnen ook anderen overtuigd raken dat ze verlossing nodig hebben. In het westen gebeurt dat vaak mondeling, aan collega's, vrienden en familie of op straat. In derdewereldlanden doen Christenen dit vaker door te werken in ontwikkelings- en hulpverleningsinstellingen die vaak samengaan met het vertellen van het evangelie.

Messiaanse gemeente

Je zou kunnen zeggen dat de Messiaanse gemeente op de Bijbelse geschiedenis voortbouwt en daarin de Verlossing door Christus een plek geeft. Waar Christenen de Joodse identiteit van het geloof hebben losgelaten, houden Messiaanse Joden dit in stand. Hierbij moet genoemd worden dat er binnen de gemeente de joodse gelovigen en gelovigen uit de volken samen één zijn.

De richtlijnen uit de Tora worden doorgetrokken naar het leven in deze tijd, met uitzondering van de slacht- en offerwetten. Waar bij het Jodendom in zowel de liberale als de orthodoxe stroming veel waarde wordt gehecht aan de rabbinale geschriften, is dit in de Messiaanse gemeente van minder belang. Centraal staan namelijk de Tora en het Nieuwe Testament. Daarnaast heeft de Messiaanse gemeente een grote profetische eindtijdverwachting. Het Israëliëse volk, dat sinds 1948 weer een eigen staat heeft, speelt hierin een grote rol. Over het algemeen heerst namelijk het geloof dat Yeshua terug zal komen naar de aarde en op de troon van David in Jeruzalem zal regeren. Dit gebeurt dus op aarde en is niet slechts iets geestelijks. Evangelisatie vindt op verschillende manieren plaats, maar het gebeurt vaker dat christenen uit alle stromingen ontevreden worden over hun gemeente en op zoek gaan naar de wortels van het geloof en zich bij de Messiaanse beweging aansluiten.

De gemeente ziet Yeshua als de vervulling van de Tora, doordat Hij deze perfect heeft geleerd en de belangrijkste punten daaruit heeft laten zien: heb de Here lief boven alles, en de naaste als uzelf. Ze Tora wordt niet als een tijdelijke regelgeving te zien en ook niet als de manier om met God verzoend te worden. Tegelijkertijd roept Yeshua nadrukkelijk op om in waarheid volgens de Tora te leven en zich te bekeren van zonde. Het gehele nieuwe testament wordt in het licht van het oude testament bekeken. Voor het handelen van gelovigen betekent dit dat zij de levensstijl van de eerste christenen (messiaanse joden) aanhouden en samen in vrede en eenvoud hun bijeenkomsten en feesten houden, waar ze worden opgeroepen te bidden voor elkaar, voor de vrede van Jeruzalem en voor de uitbreiding van Gods koninkrijk.

Liberaal Jodendom

Het Jodendom is een duurzame religie. Liberale Joden geloven sterk in de verantwoordelijkheid van de mens en niet zozeer in de verlossing van de Messias. De tien geboden en de andere geboden uit de Tora zijn de grondslag van het geloof en geven duidelijke richtlijnen voor het leven van elke jood, van de wieg tot het graf. Centraal staat het leven op aarde, omdat mensen volgens de liberaal Joodse leer weinig kunnen zeggen over het hiernamaals. Door de eeuwen heen heeft het Jodendom moeten overleven onder vaak barre omstandigheden, bijvoorbeeld door de diaspora, de pogroms, de Holocaust en de vervolging uit de christelijke kerk. Ze hebben geleerd zich aan te passen in verschillende culturen, zonder hun eigenheid te verliezen. Volgens sommige rabbijnen is assimileren erger dan vervolgd worden. Een evangeliseeropdracht bestaat zo goed als niet binnen het Jodendom, omdat het een geloof is dat door familie wordt doorgegeven. Het toevoegen van nieuwe gelovigen van buiten de Joodse cultuur zou makkelijk tot verandering/assimilatie kunnen leiden.

In de landen van de diaspora hebben Joden veel bijgedragen aan de opbouw van de samenleving. Volgens hun geschriften moeten ze zich onderwerpen aan het heersende gezag: het is geen politieke religie. Zo had de Joodse gemeente voor de tweede wereldoorlog een goede relatie met het Nederlands Koninklijk Huis en zijn er wereldwijd grote uitvinders, filosofen en schrijvers van Joodse komaf te noemen.

Hoofdstuk 3: Normatief

3.1 Godsbeeld

Het godsbeeld dat iemand heeft bepaald in vergaande mate hoe iemand naar God kijkt en zijn geloof beleefd. Binnen ons onderzoek heeft de vraag naar godsbeeld dan ook een belangrijke plek gekregen en was het een veelbesproken thema tijdens de interviews. Waar verschillen de (Messiaanse) Joden en Christenen van elkaar en waar liggen de overeenkomsten?

Christenen zien God als oneindig, onveranderlijk en moreel perfect. Daarnaast is God in hun ogen drieëinig. Hij is de overstijgende Schepper en Soevereine Voortzetter van alle dingen. Daarnaast komt in het Christendom sterk naar voren dat God bewogen is met de wereld en naar de mens omziet. Deze bewogenheid wordt op een ultieme manier duidelijk, wanneer God Zijn Zoon naar de aarde stuurt en laat sterven om de kloof tussen Hem en de mens, die is ontstaan na de zondeval, te overbruggen. Vanuit die genade wordt er door veel Christenen naar God gekeken, hoewel dit sterk wordt bepaald door de kerkstroming waar diegenen uitkomt.

De Messiaans-Joodse visie komt voor groot deel overeen, maar verschilt wel op aantal punten. Het belangrijkste punt waar de Messiaanse-Joden van de Christenen verschillen is de rol die Israël inneemt. De Messiaanse Joden benadrukken dat God het Joodse volk, Israël, heeft uitgekozen als licht voor de volken. Dit volk is zo belangrijk, omdat zowel de Tora als de verlossing in haMaschiach uit dit volk zijn voortgekomen. Christus wordt gezien als Zoon van God en als degene die de Tora in al zijn perfectie leefde. Het 'Tora doen' speelt dan ook nog steeds een grote rol binnen het Messiaanse-Jodendom.

Het bestaan van Jezus Christus als verlosser van zonden en verzoening tussen God en de mens erkennen de Joden niet. Daarnaast gelooft het Liberaal Jodendom dat God bij de schepping alles in de wereld heeft gelegd om in de verzoening te voorzien, maar dat Hij zich na deze schepping heeft teruggetrokken en de mens heeft achtergelaten. Ook werd in het gesprek met Rabbijn van Praag duidelijk dat alle religies, mits zuiver beoefend, volgens hen wijzen naar de Enige God. Er is dus niet een 'waar' geloof met slechts een ware God, maar in principe wijst iedere religie naar dezelfde God.

3.2 Mensbeeld

Alle drie de stromingen onderschrijven dat de mens naar Gods evenbeeld is geschapen. Mensen zijn dus rationele, morele en spirituele wezens, zoals God dit ook is. Ook de zondeval (en daarmee de breuk tussen God en de mens) wordt door alle drie de stromingen erkend. Iedere stroming gaat er vanuit dat de mens is geschapen om in relatie met haar Schepper te leven. Om deze breuk te herstellen zal de mens, op welke manier dan ook, moeten worden verzoend met God. Op welke manier deze verzoening tot stand komt (en daarmee gelijk de vraag beantwoordt wat de rol van mens hierin is) verschillen de Christenen en (Messiaanse) Joden sterk in.

Volgens de Christenen is verzoening enkel en alleen mogelijk door Jezus Christus aan te nemen als Verlosser en Heiland. Door Zijn bloed is de mens schoongewassen van haar zonden en kan hierdoor weer in relatie leven tot God. De verzoening is volgens Christenen alleen mogelijk als men zich onderwerpt aan Christus en zich bekeert van het zondige (aardse) leven. Verzoening ziet men als genade en niet als iets wat de mens zelf kan bereiken door eigen werken.

Ook de Messiaanse Joden erkennen dat de mens verlossing nodig heeft door Christus. Voor het overgrote deel komt de kern van de visie rondom verzoening dan ook voor een groot deel overeen met die van de Christenen. Toch is er wel degelijk een verschil. Daar waar Christenen zich (gechargeerd:) beroepen op de genade die zij door het offer van Jezus Christus hebben ontvangen, hebben de Messiaanse Joden als visie dat het leven van Jezus de Tora was. Hij was het perfecte voorbeeld hoe men alle wetten en regels moest houden. Messiaanse Joden geloven dan ook dat verzoening met God mogelijk is door in eerste instantie Jezus als verlosser te accepteren en, als vervolg hierop, volgens de Tora te gaan leven.

In het Liberaal Jodendom komt dit laatste nog sterker naar voren. Zoals eerder gezegd erkennen zij Jezus niet als Verlosser. De verzoening tussen de mens en God komt, logischerwijs, dan ook niet door Hem volgens de Joden.

Zoals ook de Messiaanse Joden onderschrijven, zien ook de Joden de verzoening tussen mens en Schepper overbrugd worden door de Tora te doen. Maar daar waar de Messiaanse Joden ook de genade van Christus noodzakelijk achten (en dus niet door goede werken), kan de verzoening met God volgens de Joden worden bereikt door het doen van de Tora en andere geschriften. Wanneer de mens zich aan deze wetten en voorschriften houdt en de medemens behandelt met de juiste intentie en respect is verzoening mogelijk.

3.3 Verantwoordelijkheid van de mens

Eerder hebben we al genoemd dat zowel de Christenen als de Messiaanse Joden hun geloof hebben gefundeerd op Jezus die, als Zoon van God, voor hen aan het kruis ging en is opgestaan. Hierdoor leven deze beide groepen, hoewel verschillend van elkaar, vanuit de genade. Daarnaast baseren ze hun geloof op het Oude Testament/Tora en het Nieuwe Testament, waarin het leven van Jezus wordt beschreven. De Joden hebben Hem niet als fundament en baseren hun geloof dan ook volledig op de Tora en de eigen verantwoordelijkheid van de mens. Deze (accent)verschillen zijn ook goed terug te zien wanneer we kijken naar de verantwoordelijkheid van de mens binnen de drie bewegingen.

De verantwoordelijkheid van de mens in het Jodendom is voor een groot deel vastgelegd in de wetten en regels zoals deze te vinden zijn in de Tora. Deze geboden vormen de blauwdruk voor de levenswijze van een Jood. De opdracht van een Jood is om heilig te leven, om zich op deze manier te verzoenen met God. Van wie tot graf zijn er allerlei wetten, regels en voorschriften die het pad naar deze heiligheid vormen.

In de praktijk uit de verantwoordelijkheid van de mens zich in het Jodendom door de hoge mate van moreel bewustzijn, het verantwoordelijkheid nemen voor het eigen leven en zeer maatschappelijk bewogen zijn. Al deze zaken vormen het 'heilige leven' van de Jood.

De Messiaanse Joden delen voor een groot deel de visie van de Joden. Dit is te verklaren, doordat beide stromingen de Tora als richtlijn hebben. Messiaanse Joden geloven dat Jezus de Tora leefde. Vanuit deze gedachte heeft de Tora nog steeds een centrale plaats in het geloof. De verantwoordelijkheid van de mens is vergelijkbaar met die van de eerste Christenen, zoals beschreven in de Handelingen van Johannes. Inhoudelijk richt deze verantwoordelijkheid zich op een aantal dingen, te weten: bidden voor elkaar, samen in vrede en eenvoud bijeenkomen, bidden voor de vrede in Jeruzalem en er op gericht zijn Gods koninkrijk te verkondigen.

Met name dat laatste, het verkondigen van het koninkrijk van God, is ook terug te zien bij de Christenen. De verantwoordelijkheid van de mens wordt binnen deze stroming vooral gevoeld, doordat men ervan overtuigd is dat je alleen naar Zijn wil kan leven als je je aan Hem onderwerpt en wilt volgen. Het volgen (van Christus) krijgt in het dagelijks leven vorm door Bijbellezen, te bidden, 'het goede te doen', omzien naar elkaar en het woord van God te verkondigen. De wetten en regels waaraan de (Messiaanse) Joden zich houden, hebben een minder grote rol binnen het Christendom. De mate waarin een Christen zich verantwoordelijk voelt, wordt vooral bepaald door zijn relatie met God. Veel Christenen geloven dat men, door het goede te doen, de relatie met God verbeterd en men hierdoor beter in staat is naar Zijn wil te leven.

3.4 Gemeente-zijn

Een van de meest opvallende dingen die we terug hoorden in de interviews was de grote rol van gemeente-zijn binnen de (Messiaans) Joodse gemeente. In het Christendom komt dit veel minder sterk naar voren. Opvallend, omdat de drie stromingen allemaal dezelfde God en Woord hebben.

Uit het interview met ds. Jaap Overduin kwam naar voren dat de kerk vooral een plek voor de samenkomsten was. Voor de gelovigen een plek om onderwijs te ontvangen, voor de ongelovige een plek waarin zij God kan ontmoeten. Net als binnen veel kerken in Nederland heeft ook de kerk van de Nazarener een sterk hiërarchisch karakter. De dominee staat aan het hoofd van de kerkenraad (en de lokale kerk), terwijl de overige taken (ouderling, kinderwerk, etc.) slechts door een klein gedeelte van de gemeente wordt gedaan. Ook ds. Overduin gaf aan dat er veel leden consumerend waren en dat de rol van gemeente-zijn zich beperkte tot de samenkomsten en de Bijbelkringen die werden georganiseerd. Voor alle andere activiteiten was de individu zelf verantwoordelijk.

Anders waren de verhalen van de Messiaanse- en Liberaal Joodse gemeentes. Goed om te noemen is dat deze gemeentes aanzienlijk kleiner waren dan de christelijke gemeente. Wanneer we kijken naar de visie op gemeente-zijn binnen de Messiaans Joodse gemeente, valt op dat ze ieder feestdag binnen de Moadim met elkaar vieren en dat ook ieder gemeentelid wordt geacht hier een rol in te hebben. Samen vormt men het lichaam van de Jezus en –dus- wordt ook van iedereen verwacht dat ieder gemeentelid de verantwoordelijkheid neemt. Al tijdens het interview wordt benadrukt dat er hierbij geen hiërarchisch onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende bedieningen. In het gemeente hebben de Moadim een grote rol, maar wordt er ook veel aandacht geschonken aan de balans in de verkondiging. Men kijkt continu of hetgeen wat er binnen de gemeente gebeurt ook in overeenstemming is met de schrift.

Ook in het interview met de Liberaal Joodse rabbijn komt naar voren dat het gemeente-zijn met elkaar wellicht het belangrijkste onderdeel is van het Joodse geloof. De tradities, prediking en Joodse feesten zijn allemaal gericht op het collectief. Het gezin heeft een centrale rol binnen deze gebruiken. Een goed voorbeeld is de Sabbat. Het is boeiend om horen hoe deze binnen het Jodendom is opgebouwd. Dit begint namelijk al op vrijdagavond, waar men (als gezin) uitgebreid maaltijd met elkaar heeft. Het is een plek van ontmoeting, delen met elkaar en dit ook meenemen in het geloof. Doordat vrijwel alles binnen het Jodendom doorspekt is met het centraal staan van ontmoeting, is de gemeenschap vaak hecht en erg betrokken op elkaar.

3.5 Eigen interpretatie

In het voorgaande gedeelte hebben we de Christelijke en (Messiaans) Joodse stromingen naast elkaar gelegd en gekeken naar de inhoudelijke overeenkomsten en verschillen. In dit deel van het interpretatieve gedeelte willen we kort kijken hoe wij, als mensen met een Christelijke worldview, naar deze zaken kijken.

Godsbeeld

Gedurende het onderzoek zijn we erachter gekomen dat we als Christenen ons geloof voor een groot deel baseren op het feit dat God bewogen en bovenal levende God is. De (Liberale) Joden zijn van mening dat God weliswaar Schepper is van deze aarde, maar dat hij geen directe invloed meer uitoefend op de wereld. We merken dat we het lastig vinden om ons dit te kunnen voorstellen, omdat het botst met onze eigen worldview. Christenen zijn relatiegericht en de rol van gebed is groot binnen onze geloofsbeleving. Wanneer je ervan uitgaat dat God geen invloed meer uitoefent op deze aarde, betekent dit dat het gebed tegen een soort van plafond botst en verder geen (positieve) gevolgen heeft. Als consequentie heeft dit echter ook dat Joden meer aan de schrift hechten dan, naar ons eigen leven kijkend, Christenen. God heeft in Zijn woord, zowel Oude- als Nieuwe Testament, al zoveel richtlijnen gegeven, dat veel keuzes vaak makkelijker zijn dan we van te voren denken, enkel door Zijn woord te lezen. In onze ogen komt het misschien als wettisch en overdreven over, maar de Joden hebben hierdoor het karakter van ‘dealing with the situation’ veel sterker dan veel Christenen.

Daar waar Christenen zich veelal richten op de genade die zij hebben ontvangen dankzij Christus en daar waar de Joden zich vooral richten op de Tora en andere geschriften, daar vallen de Messiaanse Joden er precies tussen. Voor hen is het offer van Christus belangrijk, maar óók het naleven van de Tora. Zonder in staat te zijn om deze vraag te beantwoorden vragen we ons af in hoeverre de genade van Christus voor hen genoeg is. Durven en kunnen ze inderdaad op deze genade terugvallen? Of zit het ‘moeten’ volgen van de Tora toch diepgeworteld en probeert men toch (onbewust) door eigen daden gerechtvaardigd te zijn? De balans tussen genade en wettisme is een thema dat binnen veel Joodse gemeentes als Christelijke gemeentes een minder prominente plek in neemt, dan bij de Messiaanse Joden, waar die veel meer een thema is.

Wanneer we kijken naar het mensbeeld, dan zien we eigenlijk een soort gelijk beeld als bij de beschrijving van het godsbeeld. Doordat alle drie de stromingen hetzelfde fundament hebben, namelijk het Oude Testament/Tora, verschild ook het mensbeeld in eerste instantie niet sterk. Als we echter verder kijken, dan hebben de Joden een andere visie op de mens dan de Christenen en Messiaanse Joden.

De kijk op de mens hangt namelijk voor een groot deel af van de visie op genade en de rol die de mens in de 'oplossing', de verzoening, speelt. Hierin zien we twee stromingen.

1. De mens onderwerpt zich aan God en is afhankelijk van Hem
2. De mens draagt zelf verantwoordelijkheid en heeft, door goede werken, de sleutel tot verzoening in eigen hand.

Doordat wij beiden Christenen zijn en onze thuisgemeentes pinkstergemeentes zijn, neigen wij beiden sterk naar de eerste stroming. Het Jodendom zit al veel meer aan de kant van de tweede stroming en is, wat betreft genadebeleving, het tegenovergestelde van het Christendom. Net als bij het godsbeeld vinden we het ook hier lastig om de Messiaanse Joden de juiste plek te geven. Toch denken we dat zij meer richting de eerste stroming neiging. Doordat zij Christus erkennen als Heer en Verlosser, zal ook de onderwerping aan Hem een grotere rol spelen.

Wanneer we tijdens de interviews beginnen over de verantwoordelijkheid van de mens, reageert iedereen weer anders. Toch is wel duidelijk dat de Joodse en Messiaanse Joodse stromingen, een duidelijkere visie hebben op wat er van de mens wordt verwacht. Vermoedelijk omdat men zich hier sterk op de Tora richt, maar ook omdat dit voor een deel cultuurbepaald is. De wetten en voorschriften die hierin zijn opgenomen geven duidelijk richting aan de verantwoordelijkheid die de mens zou moeten dragen.

Dat de Tora en de naleving hiervan zo'n grote rol speelt bij de Joden is niet vreemd, omdat de naleving hiervan in zekere zin de enige manier is om tot God te naderen. De Messiaanse Joden, die Christus als levende Tora beschouwen, zitten wat betreft de verantwoordelijkheid van de mens niet ver af van het standpunt van de Joden.

Resterende vraag is nu of en waar de verantwoordelijkheid van de mens binnen het Christendom dan vandaan komt. Kijkend naar de meest ideale situatie zou het zo moeten zijn dat Christenen deze verantwoordelijkheid, bewerkt door de Heilige Geest, van binnenuit voelen. Een soort intrinsieke motivatie. De realiteit leert ons echter dat veel Christenen een minder sterke visie hebben op de verantwoordelijkheid van de mens. Vaak verschuilt men zich achter het genade-denken en, doordat men minder schriftvast is, zijn veel teksten vrij interpreteerbaar. Het strikt houden aan de wetten heeft tegenwoordig vaak een vervelende associatie, de realiteit is dat het ook duidelijke kaders en richtlijnen geeft (voor bijvoorbeeld de visie op persoonlijke verantwoordelijkheid). Zeker op dit gebied kunnen veel Christenen nog wat leren van de Joodse broeders en zusters.

Ook de rol van de gemeente is een onderdeel dat veel sterker terugkomt binnen de (Messiaanse) Joodse gemeentes in vergelijking met het Christendom. Over het algemeen hebben Christenen, ook binnen de kerkelijke gemeente, een veel meer individuele inslag dan de Joodse gemeentes. Men is veel selectiever in wat men wel en niet gezamenlijk doet. Dit komt ook terug, wanneer je het interview met ds. Overduin lees.

Anders is dit bij de Joodse gemeentes. Het dingen samen doen en met elkaar optrekken zit al sterk in de cultuur en tradities verwoven. Een voorbeeld van zo'n traditie wordt genoemd in het interview met rabbijn Van Praag, waarin ze de gebruiken rondom de Sabbat uitlegt. In de Messiaanse Joodse gemeente hebben we zelf aan de lijve moge ondervinden dat gastvrijheid en ontmoeting een grote rol spelen in de Joodse stromingen.

De vraag die ons bij de afronding van het onderzoek nog in ons hoofd rondspookt is in hoeverre de (grote) rol van gemeente-zijn wordt bepaald door de grootte van een gemeente. Veel (Messiaanse) Joodse gemeentes zijn relatief klein, waardoor de saamhorigheid ook groter is. Los van het antwoord op deze vraag zijn we er echter wel van overtuigd dat het gerichtzijn op het collectief mede wordt bepaald door de cultuur waarin deze stromingen hun wortels hebben.

Hoofdstuk 4: Pragmatisch

In de voorgaande hoofdstukken (1 tot en met 3) hebben we uitvoerig gekeken naar de inhoudelijken theoretische kant van het de Christelijke, Joodse en Messiaans Joodse leer. In dit hoofdstuk willen we ons vooral richten op ons eigen leven. Wat heeft het bij ons losgemaakt en hoe kijken we er op terug. Hier zullen we kort op in gaan.

HANNA

Wat leer betreft ben ik de eenheid van de Bijbel meer gaan zien en het belang van de Torah. Wat gevolgen betreft vind ik individuele verantwoordelijkheid een belangrijk goed en vind ik het een goede zaak dat christenen zelf nadenken over waar ze voor staan en waar ze voor kiezen. Voor mezelf wil ik hier invulling aan geven door uit te zoeken hoe ik op gezonde manier kan investeren in relaties, kan eten en bewegen op een manier die goed en duurzaam is, maar ook mijn beroepspraktijk onder te loep te nemen. Zo ga ik afstuderen met een onderzoek naar het handelen van christelijke hulpverleners. Het leven volgens de Tora heeft mij aan het denken gezet. Zo eet ik nu in grote lijnen koosjer, maar daarin wil ik me niet rigide opstellen. Ik geloof dat de richtlijnen er zijn voor de mensen n niet andersom.

Het vieren van de Maodiem vind ik een lastige. Idealiter zou ik er voor willen kiezen om voortaan shabbat en de andere bijbelse feesten te vieren, om zo God te gedenken. Helaas doet mijn kerkelijke gemeente dit nog niet en ik kies er tot nu toe voor om de relatie boven de regels te stellen. Wat ik wel belangrijk vind is het eerlijk lezen van de Bijbel en zoveel mogelijk dogma's uit de kerkgeschiedenis uit te sluiten. In Ben Koks woorden: het gaat niet om kerkje of synogoge'tje spelen, maar om het samen gemeente zijn van Christus en serieus te zoeken naar Gods wil in leer en handel.

JAN-PAUL

Net als Hanna heb ik door het onderzoek meer oog gekregen voor het verband tussen het Oude Testament (of Tora) en het Nieuwe Testament. Beiden zijn niet los van elkaar te lezen. Het leven van Christus verwijst eigenlijk doorlopend naar het Oude Testament en andersom wijst het Oude Testament doorlopend op het leven van Christus. Het een kan niet zonder het ander. Ergens ben je dit als Christen al wel bewust, maar komt dit (zeker in pinksterkringen) slechts zelden terug.

Ook ben ik meer het eigenbelang van de wetten (of richtlijnen) voor de mens gaan inzien. God wil ons hier niet mee straffen, maar wijst ons hierdoor juist de weg om op een goede manier te leven. Het woord richtlijnen, zoals de Joden dat zien, is dan ook veel meer op zijn plek. Thuis aten we, door de invloed van een zwager, al wel koosjer. Het hoe en wat vonden we altijd wat overdreven, maar ook dit kan ik nu in een beter perspectief plaatsen.

Toch kijk ik in vergelijking met de Joodse stromingen nog steeds vrij rationeel tegen bepaalde gebruiken aan. Ja, het is inderdaad zo dat we kerst, Pasen en de Sabbat niet op de juiste dagen vieren. Dit betekent echter nog niet dat we dit radicaal moeten omgooien. Mijns inziens gaat het er veel meer om dat er wordt stilgestaan bij deze dagen en de rustdag, terwijl de data van ondergeschikt belang zijn.

Tot slot ben ik me meer gaan richten op de puurheid van het geloof. De Joodse visie leert ons als Christenen dat de Tora een grote bron van inzicht is en dat God ons hierdoor leidt. God zal ons nooit wegsturen wanneer we tot Hem bidden, maar het antwoord op veel vragen die we stellen zijn al duizenden jaren gegeven door Zijn Woord.

Bijlagen: Interviews

INTERVIEW BEN KOK

Voor Christenen is het Oude Testament wel bekend, maar verder doet men er niet zoveel mee. Men beperkt zich tot de 10 geboden die ze wekelijks horen vanaf de kansel en de 'grote' verhalen zijn bekend (David en Goliath, Noach, etc.). Aan het woord is Ben Kok, Joods-Christelijke pastor in de Tora-Yeshua gemeente in Amersfoort. We ontmoeten hem in zijn huis dat rustig is ingericht en waar we bij de voordeur een mezeza aantreffen en voor de tv een sjofar (ramshoorn). Dit wekt onze nieuwsgierigheid. Ben heet ons welkom en we maken kennis met een vriendelijke, gedreven man die een heldere visie en een hekel aan onechtheid heeft.

Geloof

Ben vertelt ons zijn persoonlijke getuigenis en hoe hij terecht is gekomen bij de Tora-Yeshua. Tijdens zijn studententijd is Ben bij de Navigators tot geloof gekomen. Ben groeide op in een protestants-christelijk gezin, maar was al jong teleurgesteld in de kerkmensen, die op hem een lege en hypocriete indruk maakten. Naar eigen zeggen had hij al wel gevoel voor waarden en normen en speelde de vraag 'wat is goed of slecht?' in toenemende mate in zijn leven.

In zijn kerkelijke leven spreekt Ben in veel gemeentes en kerken. Pas later ontdekte hij de zogenaamde Messiaanse beweging. Mede doordat hij een steeds groter verlangen krijgt om letterlijk te doen wat er in de Tora staat en niet wat wij mensen hebben verzonnen.

Inmiddels is het duidelijk dat Ben een duidelijke visie heeft en weet waar hij over praat. Hij spreekt vol passie en in heldere bewoordingen over de Tora en de Joods-Christelijke gemeente. Een van de dingen die terugkomt in het interview waar Ben duidelijk over is, zijn de kerken binnen Nederland. Het verschijnsel dat de PKN leegloopt is volgens hem een automatisch gevolg van de lauwheid die er binnen de kerken heerst en het feit dat de gelovigen weigeren de Tora in ere te herstellen. De mensen in de kerk zijn op zoek naar echtheid en waarheid, wanneer ze dit missen verlaten ze de kerk.

Ter sprake komt nu de visie op de Tora, Sjabbat en het belang van de viering van de Moadim (*Bijbelse feesten, zie noot*). Juist in deze onderwerpen verschilt de Joods-Christelijke gemeenschap met de kerken.

Ben vertelt ons dat Yeshua (Jezus) zowel letterlijk als figuurlijk de Tora spreekt. En wel op drie manieren: ten eerste heeft Hij perfect volgens Gods richtlijnen geleefd en is daarin het voorbeeld voor gelovigen. Ten tweede is Hij, net als het Pesachlam, geslacht als onschuldig Persoon, waardoor Hij de zonden van de mensen droeg en God Zelf de doodstraf hiervoor droeg. Hierdoor zijn de mensen vrijgesproken en is er verzoening mogelijk tussen God en mens. De Tora is dan ook niet overbodig gemaakt door Yeshua, maar laat ons juist zien hoe we werkelijk naar de wil van God kunnen leven. Ben benadrukt dat de Tora geen wet is, maar moet worden gezien als onderwijzing. Het legt ons geen zwaar juk op, maar laat ons zien hoe we goede dingen kunnen doen. Ten derde heeft Yeshua Zichzelf gedurende Zijn leven op aarde maar door Zijn sterven helemaal gegeven. "Wie zijn leven liefheeft moet het verliezen", en is hierin ook het voorbeeld.

De overtuiging dat Yeshua de Vervuller van de Tora is, en dat het hele eerste testament heen wijst naar Hem en Gods koninkrijk, is dan ook de voornaamste reden om de Moadim te vieren. Het is iets wat God van ons vraagt. Juist omdat er ook een diepere betekenis achter de feesten zit. Yeshua is bijvoorbeeld het ware Pesach lam. Door het vieren van de westerse vorm van Pasen raakt die betekenis voor een deel haar kracht kwijt. Ook de Sjabbat is een dag die écht apart is gezet als rustdag. Het valt ons op dat wanneer Ben over de Moadim spreekt, hij een duidelijk afkeer laat zien naar de 'verzinsels' van de christelijke kerk.

Evangelisatie

Wanneer de verantwoordelijkheid van evangelisatie ter sprake komt, valt het op dat Ben anders reageert dan veel christenen zouden doen. Ben licht het toe: "Christenen zijn vaak de eerste die met een opgeheven vingertje de anderen erop wijzen wat men fout doet en wat men zou moeten doen. We zouden wat vaker onze mond moeten houden en juist meer dienend zijn in ons gedrag. Laat maar zien dat je anders bent dan de ander. Christenen vertellen en leven een incompleet evangelie, door wel te zeggen dat Jezus verlost maar vervolgens niet op te roepen tot bekering naar Gods richtlijnen: de Tora. In Lucas 10:25 vraagt iemand aan Jezus hoe hij deel kan krijgen aan het eeuwige leven. Jezus' antwoord daarop is door de te leven naar mijn geboden".

Het feit dat Joden over het algemeen minder open staan voor Christenen heeft volgens Ben vooral een historische lading. Kijkend naar de geschiedenis dan hebben de Christenen de Joden vaak meer onheil opgeleverd dan zegen. Kijk alleen al naar de kruistochten, de Holocaust of de vervolging van

door de Rooms katholieke en later ook protestantse kerk. De vervangingstheologie, hoewel men daar nu op terugkomt, heeft het ontzettend veel schade aangericht. Dit houdt in dat de christelijke kerk zich de plek van Israël als gemeente van God noemde en ook afstand deed van de Bijbelse feesten (feesten des Heren), om zo de band met het Joodse volk te verbreken. In die plaats heeft de kerk heidense feesten een christelijke naam en boodschap gegeven. Mooi is dan ook, dat Ben zegt dat we in eerste instantie moeten beginnen met het aanbieden van onze excuses in plaats van de Joden te vertellen hoe het zou moeten. Dan pas kan er meer openheid, en daardoor een gesprek ontstaan. Als christenen hebben wij God min of meer ons toegeëigend, terwijl Yeshua in de eerste plaats is gekomen om de weg vrij te maken voor de Joden. De volkeren zijn geënt op de olijftak (Israël) en niet andersom. Dat vergeten wij als Christenen vaak. Daarnaast is Ben van mening dat we moeten ophouden om ons eigen, vaste verhaal op te hangen. In plaats daarvan moeten we aanhaken bij het verhaal van de ander en waarheid spreken. Ongeacht of die persoon moslim, Jood of Christen is. Van zijn zoon kreeg Ben laatst de opmerking dat het niet uitmaakt of het over voetbal of politiek gaat, Ben ziet altijd een brug om over het evangelie te vertellen.

Gemeente-zijn

De gemeente zoals deze beschreven staat in Handelingen, dat is waar Tora-Yeshua naar streeft wat betreft gemeente-zijn. Die gemeente leefde volgens het beeld wat God over een gemeente heeft. Er is een duidelijke balans tussen onderwijs over gemeente-zijn en de oproep tot bekering, Yeshua wordt erkend als het Ware Lam Gods en de gemeente leeft volgens de Tora. Ook heeft ieder zijn of haar bediening in de gemeente. Er is wel onderscheid maar geen hiërarchie tussen de bedieningen, er is sprake van een horizontale verhouding onderling. Iedereen draagt bij aan het lichaam van Christus. De opdracht die ten grondslag ligt aan de Joods-Christelijke gemeente is de opdracht van Yeshua. Men wil de volledige raad Gods verkondigen, niet slechts een deel (Nieuwe Testament). Ten slotte benadrukt Ben het belang van het leven volgens de wil van God waarin zoveel kerken tekort schieten. Men viert geen Moadim, er wordt vastgehouden aan de heidense feesten en de gaven van de Geest worden lang niet altijd gepredikt, en ook niet geïmplementeerd in de gemeente. In veel gevallen kijken kerkleiders hoofdzakelijk naar de maatschappelijke positie die gemeenteleden hebben, in plaats van naar de persoon en zijn gaven. Dit is geen Bijbelse manier om mensen binnen de gemeente te laten functioneren.

Toekomst

Wanneer het gesprek ten einde loopt komt ook de toekomst, verwachting en hoop voor deze wereld nog ter sprake. Ben spreekt zich ook over dit onderwerp helder uit: Yeshua zal spoedig terugkomen. De wereld verkeert in barensweeën, de nieuwe wereldorde vormt zich meer en meer (ook met het oog op Israël) en de profetieën die te lezen zijn in het Woord worden vervuld.

Noot: Moadim

Mo'ad betekent in het Hebreeuws een soort God vastgestelde tijd. Hij roept in Leviticus 23 het Israëlitische volk op om Zijn feesten te vieren. Deze bestaan jaarlijks uit: Pesach (ongezuurde brodenfeest), Loofhuttenfeest Pinksteren (Wekenfeest) en elke week (vrijdagavond-zaterdagavond) Sjabbat. Bij elkaar zijn het 80 feesten per jaar.

Voor (veel) meer informatie en actualiteiten kijk op:

<http://tora-yeshua.nl/> platform voor Toragetrouwe en Messiasbelijdende gelovigen.

INTERVIEW DS. JAAP OVERDUIN

Typische koude winterdag in januari. Temperatuur ver onder 0, de NS in problemen en steenkoude voeten. Vandaag ben ik te gast in Amersfoort bij ds. Jaap Overduin, oud-voorganger bij de kerk van de Nazarener in Amersfoort. Ik word op een hartelijke manier ontvangen door de dominee zelf. Ondanks het feit dat hij al geruime tijd in Nederland woont, is zijn spreken nog doordrenkt met Engelse woorden en klanken. Niet geheel vreemd, zijn vrouw is immers ook Amerikaans en ik vermoed dat de voertaal in het huis dan ook Engels is. Aan de muur hangen 2 imposante schilderijen met de geboorte en kruisiging van Jezus. Verder is leuk om te zien dat ik met een 'stereotype' dominee te maken heb: overal boeken, bijbels, vertalingen, uitleggen en prints van documenten. Kennis en chaos, het past in mijn beeld van een dominee.

Ds. Jaap Overduin

Opgegroeid in Nederland, verhuisd naar de Verenigde Staten, daar een leven opgebouwd en vervolgens terug naar Nederland om zijn roeping als predikant te volgen. *'My life in a nutshell'*, aldus ds. Overduin. Hij verteld hoe hij oorspronkelijk voor zijn studie naar de VS verhuisde, daar ingenieur werd en pas op latere leeftijd tot geloof is gekomen. Een aantal jaar na zijn bekering is hij theologie gaan studeren in Californië. Tijdens zijn studie werd ds. Overduin al gevraagd om naar Nederland terug te keren en daar zijn roeping uit te oefenen. Hij stemde in, ook omdat het met de gedachte was dat het 'slechts tijdelijk' zou zijn. Teruggekeerd in Nederland heeft hij wederom een theologie studie opgepakt, ook om zich meer te verdiepen in de *'nadere reformatie'* en hierdoor meer inzicht te verkrijgen in de Nederlandse kerkbeleving.

De kerk en godsbeeld

De kerk waarover in het interview wordt gesproken is de Kerk van de Nazarener, onderdeel van de internationale tak 'Church of the Nazarene'. Ds. Overduin verteld dat de gemeente voor het grootste deel bestaat uit mensen die oorspronkelijk uit de meer traditionele gemeentes komen en werken in 'the wild west'. De randstad dus. Veelal young professionals die worstelen om een balans te vinden tussen het conservatieve denken vanuit de opvoeding en het snelle, makkelijke leven wat men ziet tijdens het werk.

Het gedachtegoed waarop de kerk, naast de Bijbel, zich op baseert is het gedachtegoed van de Britse predikant John Wesley. Ds. Overduin legt uit dat de kerk tussen de reformatorische kerk en de pinksterbeweging in valt. Wanneer ik vraag naar het grootste verschil tussen de reformatorische kerk en de kerk van de Nazarener legt hij uit dat zijn kerk meer aan de kant van de remonstranten en bevindelijkheid zit. Dit brengt ons op het godsbeeld.

Calvijn zag God vooral als soevereine God, die op geen enkele manier ter verantwoording geroepen hoeft te worden. God bepaald in deze soevereiniteit ook wát er met wíe gebeurd en dus ook wie er geroepen is. Kort door de bocht: de uitverkiezing. De kerk van de Nazarener gaat uit van het godsbeeld dat God (Zijn wezen) liefde is. Alles wat vanuit God komt, moet daarom ook liefde zijn. Volgens ds. Overduin biedt dit een andere kijk op God. *"Ieder mens, gelovig of ongelovig, is omringd door Gods liefde, omdat deze in beginsel in de mens is gelegd. De grootste genade van God is dat Hij de mens de vrijheid heeft gegeven om te kiezen."*

Tot zover klinkt komt dit gedachtegoed meer overeen met de theologie die in pinkstergemeentes wordt gepredikt, dan met de theologie in de meer traditionele kerkgemeenschappen. Ik leg hem de vraag voor hoe men dan aankijkt tegen de wet en de genade van God. Hierop antwoordt ds. Overduin dat de wet vooral moet worden gezien als *situational ethics*. Door het individu kan worden bepaald in hoeverre een bepaalde wet op hem van toepassing is en in hoeverre hij of zij hier van af kan wijken. Niet zozeer een wet, maar meer een *'hulp for holiness'*.

Ds. Overduin praat door over de opwekkingsprediker John Wesley. Hij staat voor persoonlijke bekering en de daaropvolgende *'second blessing'*. Deze secondblessing is in Nederland vergelijkbaar met de vervulling met de Heilige Geest. Na de bekering volgt er een periode van *sanctification*. Door deze heiliging kunnen we meer en meer groeien in de relatie met God. Deze relatie is niet perfect, maar is vergelijkbaar met bijvoorbeeld een vader/zoon-relatie.

Mensbeeld en verantwoordelijkheid van de mens

Er wordt mij een vraag voor gelegd: zie ik de wereld als wit met zwarte vlekken of als zwart met witte vlekken? Voordat ik antwoord kan geven vult hij al in: het gaat bij de beantwoording van deze vraag om het mensbeeld. Zie je de mens als zondig, dan zal je de wereld zien als zwart met witte vlekken. Zie je de mens als schepsel waaruit, al bij de geboorte, liefde in is gelegd dan zal je de wereld zien als wit met zwarte vlekken. Weliswaar is er lijden in deze wereld, wat ons drijvende mag houden is de liefde en de overwinning die Christus al voor ons heeft behaald. We hebben perspectief en een hoopvolle toekomst.

Daarnaast is ons de Heilige Geest geschonken die dingen in ons bewerkt. Een misvatting is volgens ds. Overduin dat de Geest vóór ons werkt (de gaven van de Geest), maar dat de deze vooral **in** ons werkt. Hier mogen we ook vanuit leven.

Op mijn vraag wat dan de verantwoordelijkheid van de mens is in zijn of haar leven krijg ik als antwoord dat de mens bovenal uit liefde is voortgekomen. Vanuit deze zelfde liefde hebben wij ook de opdracht gekregen om het werk wat God ooit begonnen is ook af te maken. De schepping is namelijk nog niet af! Doorvragen naar concrete ideeën levert twijfel op. Veel christenen hebben oog voor armoede, geven aan goede doelen en letten op de 'kleine dingen' (afvalscheiding en fairtrade producten). Wel maken we ons als westerse wereld nog schuldig aan collectieve zondes, zoals kinderarbeid en in het verleden slavernij. We houden ook als christenen een systeem in de hand wat doorbroken moet worden, hier ligt nog een verantwoordelijkheid voor de mens.

Gemeenteleven en maatschappelijke rol

Heeft de mens dan geen verantwoordelijkheid op het gebied van evangelisatie? De kerk van de Nazarener geloofd in een 'inclusieve kerk'. Er bestaat geen verschil tussen wel of niet gelovig in de kerk. Het gaat er om dat ieder individu wordt uitgenodigd aan de tafel van Jezus. Wel of geen avondmaal, wel of geen kinderdoop, wel of geen belijdenis, etc. Het is de verantwoordelijkheid van het individu en de kerk is hierin dan ook faciliterend. Kortweg: alles kan en mag.

De kerk is allereerst een kennismaking met God om vanuit daar door te pakken in je eigen leven. "Iedereen is de boodschap" – dat moet de grondhouding zijn. Binnen de dienst wordt hier handen en voeten aan gegeven door bijvoorbeeld een Open Altaar te hebben in de dienst, waar mensen voor gebed of bemoediging terecht kunnen.

Binnen de gemeente heeft de dominee de touwtjes in handen. Deze is niet in dienst, maar wordt doorgestemd door de gemeente. Wanneer dit is gebeurd, is de kansel in principe het domein van de dominee. Het inrichten van de dienst, wie er preekt en hoe de liturgie eruit ziet is de verantwoordelijkheid van de dominee van die plek. De rol van de overige gemeentelieden beperkt zicht tot de praktische of diaconale zaken (de kerkenraad) of het hebben van een specifieke rol in bijvoorbeeld het kinderwerk.

Een maatschappelijke rol heeft de gemeente niet echt. Juist doordat men zich niet profileert als 'evangeliserende kerk' is het moeilijk om een rol in te nemen. De wil vanuit de gemeente is er zeker, maar de praktijk is anders. Men maakt wel onderdeel uit van initiatieven als Stichting Present, maar draagt over het algemeen weinig maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Op individueel niveau komt de maatschappelijke verantwoordelijkheid sterker naar voren en ook internationaal gezien neemt de Church of the Nazarene een prominentere plaats in binnen de maatschappij door bijvoorbeeld veel geld te steken in ontwikkelingshulp, ziekenhuizen, klinieken en universiteiten.

INTERVIEW MET MARIANNE VAN PRAAG

We worden welkom geheten in het huis van de rabbijn in een mooie wijk in Den Haag. In een indrukwekkende studeerkamer, die de schijn van een bibliotheek geeft, schuiven we aan, aan een groot bureau waar de koffie en koek al klaar staat. Het is de moeite waard om een indruk te krijgen: wanden vol boeken, om wat te noemen: Talmoedische geschriften, Maimonides, Heschel, maar ook literatuur over rechtspraak en hier en daar Hebreeuwse teksten, een collage van een bat-mitswa en, opmerkelijk genoeg, een wajangpop. We maken kennis met een hartelijke vrouw die ons goed inzicht geeft in haar levensbeschouwing. Rabbijn Van Praag steekt graag van wal en we raken in gesprek over joodse filosofie en ethiek.

Liberaal en orthodox

Vele jaren heeft rabbijn Van Praag zich ingezet voor de plaats van de vrouw in de liberale gemeente. Zelf is ze sinds drie jaar rabbijn, na een vijf jaar durende studie. Hiermee is ze een van de vijf vrouwelijke rabbijnen die Nederland al kent. Een beetje smalend zegt de rabbijn dat Nederland vaak als laatste volgt bij dit soort ontwikkelingen. Daarbij wordt zij alleen door de liberale, en niet door de orthodoxe gemeente erkend.

Wat is nu het verschil tussen liberaal en orthodox? De rabbijn legt het helder uit; orthodoxe joden geloven dat de Tora door God Zelf zijn opgesteld, liberalen gaan er vanuit dat Mozes ze mondeling overgedragen heeft gekregen van Hem en deze zelf heeft geïnterpreteerd. Het grote verschil hierin is dat de orthodoxie de wetten letterlijk neemt, terwijl de liberalen de Torah op een meer rationele wijze benaderen. De Joodse mystiek ziet de torah daarentegen als een blauwdruk voor het leven, die voortdurend ingevuld moet worden naar de praktijk van de huidige tijd. De rabbijn wil het niet slechts pragmatisch noemen. “Ja, de interpretatie is vrijer, maar dit geeft juist meer verantwoordelijkheid aan de mens, het gaat niet om simpelweg regels navolgen. Het is dus wel degelijk praktisch, maar er zit ook een filosofie achter.”

Kijk op de mens

De rabbijn legt ons graag iets uit over joodse mystiek. Het idee is dat bij de schepping van het heelal een scheiding kwam tussen God en wat buiten Hem was, tussen goed en kwaad, geest en lichaam, land en water enzovoort. Deze scheiding was op zich niet goed of fout. Ieder mens is uniek en heeft persoonlijke talenten en heeft de opdracht om zijn puzzelstukje aan het geheel toe te voegen. Mensen hebben een goede en een kwade neiging, en geen enkel mens is perfect. Het gedachtegoed sluit erg aan bij de Verlichting: God maakte als een horlogemaker de wereld en trok zich vervolgens terug, het horloge had Hem niet meer nodig om ‘door te tikken’ en de sleutel van het goede leven ligt nu in de handen van de mens. In het Talmoedisch denken, waarin de rabbijn geleerd heeft, staat ontwikkeling centraal. Een (Bijbels) verhaal heeft geen eenduidige uitleg nodig, de rijkdom ervan ligt juist in het van verschillende kanten belichten ervan. Hier hoeft geen consensus uit te komen. Deze ontwikkeling van wijsheden, die voortdurend veranderen, noemt ze ‘spirituele evolutie’.

Verantwoordelijkheid van de mens

In het Jodendom van alle eeuwen wordt nadruk gelegd op de individuele verantwoordelijkheid van de mens. God heeft als Schepper alles in de wereld en in de mens gelegd om opnieuw tot die eerste eenheid te komen. Het volk Israël heeft de code (de Thora en vooral de tien geboden) gekregen voor ‘het goede leven’. Joden worden ook wel *Or laGoyim*, het licht voor de volken, genoemd. Dat is niet iets om arrogant over te doen, maar juist een verantwoordelijkheid om een voorbeeld te zijn voor de wereld. Een ander Hebreeuws begrip is *Tikun Olam*, wat betekent dat de mens de opdracht heeft om de wereld te herstellen. In de gemeente waar zij voorgaat roept rabbijn Van Praag dan ook op tot ecologisch leven, met respect en goede intentie bij alles wat men doet. Ieder mens is immers verantwoordelijk voor zijn eigen daden. Hiermee laat de rabbijn ook het geloof in een messias als persoon los, dit zou voor haar namelijk betekenen dat ze haar eigen verantwoordelijkheid op een ander afschuift. Het ergste kwaad dat iemand kan doen is disrespect hebben voor menselijk leven, wat een uitwas is van het ego. In het joodse denken hebben mensen geen enkel recht; zij hebben slechts plichten tegenover hun omgeving. Een voorbeeld hiervan is Maimonides, die acht levels van goed-doen heeft opgesteld. Wat begint met het geven van een vis aan een bedelaar, wordt het menselijk handelen duurzamer op het punt dat iemand een bedelaar leert vissen, zodat hij zichzelf op lange termijn kan voorzien.

De gemeenschap

Rabbijn Van Praag gaat voor verschillende gemeenten in het land. Ze is betrokken in de interreligieuze dialoog. Ze vindt het belangrijk om het gesprek aan te gaan en vindt zorgvuldig beredeneren een groot goed. Zo verwijt ze de Partij voor de dieren niet dat ze met de motie tegen koosjere slacht antisemitisch zouden zijn, maar wel domheid in de zin dat ze zich niet goed hebben laten informeren en zich beter kunnen richten op de massaslacht in Nederland. Extremisme leidt in elk geloof tot starheid, terwijl men juist bewust en nuchter keuzes moet maken. Ondanks de rustdag kiest de rabbijn ervoor, om op sabbat toch naar Dieren te reizen om een dienst bij te wonen. In tegenstelling tot orthodoxe gelovigen verkiest ze de gemeenschap dan boven het verbod op reizen tijdens sabbat. De dialoog aangaan betekent voor de rabbijn niet dat er geëvangeliiseerd moet worden vanuit een bepaalde religie. Ze ziet het zo dat iedere religie uiteindelijk bij God uitkomt, alleen de weg ernaartoe verschilt. Toch vindt ze haar eigen waarheid 'het beste', omdat deze recht doet aan de mens en zijn verantwoordelijkheid. Het Jodendom is nu eenmaal een duurzame religie en cultuur. Waar grote groepen Nederlanders geïndividualiseerd zijn, biedt het Jodendom met haar feesten een belangrijke plek voor het gezin. En de sabbat geeft de rust die mensen iedere week weer nodig hebben om op te laden.

Na afronding van het interview wordt er nog gezellig met elkaar doorgepraat. Dankzij de grote verzameling boeken, schilderijen en enthousiaste verhalen van de Rabbijn, valt haar passie voor het Joodse geloof en de gebruiken, tradities en gedachtegoed op. Enthousiast geeft ze uitgebreid antwoord op onze vragen (zowel voor, tijdens als na) het interview en neemt ze alle tijd om er extra boeken bij te pakken, teksten aan ons uit te leggen en ons op sleeptouw te nemen in het (Liberaal) Joodse gedachtegoed.